

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

Колодницька М.В.

студентка;

Колодницька Р.В.

кандидат географічних наук, доцент,

Відокремлений підрозділ

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

«Бережанський агротехнічний інститут»

АНТРОПОГЕННІ ПРОЦЕСИ ТА ВПЛИВИ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПРИРОДНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ СИСТЕМ

Наслідком довготривалої взаємодії суспільства і природи є антропогенно-обумовлені процеси. Антропогенні процеси виникають у природному середовищі та зумовлені різними видами господарської діяльності людини. Внаслідок такої діяльності зазнали змін майже всі компоненти ландшафтної сфери – рослинний і тваринний світ, ґрунти, ґрунтові і підземні води, гірські породи та мінерали тощо. Антропогенні процеси та впливи на природне середовище бувають позитивні та негативні. Позитивні процеси спрямовані на оптимізацію екологічного стану навколишнього природного середовища. До них, як приклад, можуть належати науково обґрунтоване осушення, зрошення чи рекультивация земель, що входить у систему заходів раціонального природокористування. Негативні антропогенні процеси зумовлені недосконалим використанням природних ресурсів та порушенням природоохоронного законодавства.

Тернопільська область відносно інших регіонів України відзначається низкою проблем, пов'язаних із забрудненням навколишнього природного середовища та незбалансованим використанням природних ресурсів. Спостерігається значне зменшення площі територій водно-болотних угідь, степових екосистем, природних лісів. Поширення адвентивних видів у природних екосистемах викликає значний дисбаланс у біоценозах.

Значний негативний вплив на стан біологічного різноманіття Тернопільської області останнім часом викликала діяльність людини, яка шляхом нераціонального використання ресурсів та земель спричинила осушення водно-болотних угідь в 1950-1990 роках, знищення рибних нерестовищ, забруднення природних водойм комунальними господарствами, промисловими і поверхневими водами, стоками з сільськогосподарських земель, браконьєрство, інтенсифікацію ведення лісгосподарського і сільськогосподарського виробництва, порушення режиму бережних смуг тощо. Найменшої трансформації зазнали ліси на загальній площі 194,8 тис. га,

хоч корінних деревостанів в них практично не залишилося, оскільки заміна лісу велася переважно шляхом створення штучних лісових насаджень. Досить відчутної трансформації природних екосистем зазнали болота. Особливо помітно були трансформовані болотні масиви серед орних земель та в межах заплав річкових долин, на яких проводився механізований видобуток торфу з попереднім осушенням території, здійснювались випас худоби, вирощування сільськогосподарської продукції. Найсильніших змін зазнали сінокоси на площі 26,6 тис. га та пасовища на площі 144,5 га. Більшість сіножатей зазнали осушення, пов'язаного із зміною гідрологічного режиму та корінного поліпшення травостою. Пасовища теж, як правило, зазнавали протягом десятків років перевипасу та поверхневого поліпшення травостою. Ці угіддя можна віднести до довготривалопохідних угруповань. Таким чином, первинна природна рослинність збереглася лише в окремих важкодоступних місцях, зокрема в заболочених місцях заплав, на крутих каньйоноподібних схилах річкових долин, на певних ділянках пристигаючих і перестійних лісів. За останні роки також відбулась суттєва зміна середовища існування диких тварин, що значним чином вплинуло на видовий та кількісний склад фауни. Завдяки проведенню біотехнічних заходів користувачами мисливських угідь чисельність основних видів мисливських тварин за останні роки дещо збільшилась, проте чисельний і видовий склад інших немисливських видів тварин суттєво не змінився.

В результаті вказаних негативних чинників, а також інших видів антропогенної діяльності природні ландшафти у найменш зміненому вигляді збереглися на землях, зайнятих лісами та іншими лісовкритими площами (201,7 тис. га), болотами (5,9 тис. га), на відкритих землях (18,56 тис. га), площа яких становить близько 16,4% території Тернопільської області.

Найбільш захищеними є природні комплекси в межах територій природно-заповідного фонду. Станом на 1 січня 2016 року природно-заповідний фонд області становить 122,87 тис. га або 8,89% території області. З цих земель надано у користування установам природно-заповідного фонду 9,717 тис. га. [2].

Антропогенні процеси – це, перш за все, втручання у функціональну організацію природних територіальних систем, яка становить складну взаємопов'язану та взаємозалежну ієрархічну систему в основі якої лежить структура зв'язків. Тому, певні антропогенні процеси можуть бути різко негативними, якщо вони порушують функціональну організацію певної ділянки ландшафтної сфери [1, с. 127].

Щодо аналізу сукупностей антропогенних впливів на навколишнє природне середовище, слід відмітити зворотний вплив природного середовища на антропогенні елементи, компоненти системи і саме суспільство. Зазвичай, це вплив природно-територіальних систем, який відбувається шляхом дії природних умов на спрямованість та інтенсивність процесів функціонування антропогенних утворень. Наслідком такого впливу можуть бути деякі перетворення джерел антропогенного впливу та їх трансформація.

Список використаних джерел:

1. Петлін В.М. Конструктивна географія / В.М. Петлін. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 544 с.
2. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Тернопільській області у 2015 році. – Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ecoternopil.go.ua/index.php/stan-dovkillya/regdopovid>

Кормишова А.О.*бакалавр,**Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова***ПРОМИСЛОВІ ПІДПРИЄМСТВА КРИВОГО РОГУ
ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН МІСТА**

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей комплексного соціально-економічного розвитку міста Кривий Ріг та визначення його ролі у територіальному поділі праці України з використанням елементів суспільно-географічного аналізу.

Проблемою міста є його екологічний стан. Результати, які одержали фахівці Держкомстату, досліджуючи кількість викинутих в атмосферу шкідливих речовин за минулий рік свідчать, що найбруднішим містом України протягом багатьох років є місто Кривий Ріг. Отож, обрана тема є без сумніву актуальна.

Кривий Ріг — важливий промисловий центр Дніпропетровської області та індустріально розвиненого східного регіону загалом. Економіка міста базується на видобутку та переробці руд, з огляду на те, що місто розташоване на території Криворізького залізорудного басейну – найбільшого в Україні басейну з покладами багатих залізних руд, що посідає 6-е місце у світі та 2-е в Європі. Основною обробною галуззю у м. Кривий Ріг є виплавка металу. «АрселорМіттал Кривий Ріг» – найбільше металургійне підприємство з повним циклом в українській гірничо-видобувній і металургійній галузях, є головним виробником чавуну і сталі у місті.

У Дніпропетровській області зберігається більше 120 млн т радіоактивних відходів і їх кількість постійно зростає. Щорічно в Дніпропетровській області з хвостосховищ відходів видобутку і переробки уранової руди, роботи гірничодобувної і металургійних підприємств виділяються радіонукліди загальною активністю близько 300 тис кюрі, що в 1,5 рази більше, ніж випало під час аварії на Чорнобильській АЕС по всій Україні поза 30-кілометровою зоною. У окремих приміщеннях Дніпропетровська середньорічна доза опромінювання в 5-6 разів вище гранично допустимого рівня, встановленого Законом України «Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань». А в окремих місцях Жовтих Вод, Дніпродзержинська, Кривого Рогу – в 10-35 разів вище.